

Nieuwsbrief Structuurvisie Ondergrond

Jaargang 2018, Nummer 6, 15 juni 2018

Deze nieuwsbrief informeert overheden, organisaties en burgers die betrokken zijn bij de Structuurvisie Ondergrond en het Programma Bodem en Ondergrond. Dit kan gaan om interessante publicaties en rapporten, bijeenkomsten of nieuwsberichten. Bij relevante nieuwe ontwikkelingen verschijnt een volgende nieuwsbrief.

Inhoud

- [Structuurvisie Ondergrond naar de Tweede Kamer](#)
- [Belangrijkste wijzigingen in de Structuurvisie Ondergrond](#)
- [Vervolg op de Structuurvisie Ondergrond](#)
- [Opgaven in de diepe en ondiepe ondergrond](#)
- [Samen aan de slag met veenbodemdaling](#)
- [Inventarisatie knelpunten geothermie](#)
- [Wet op de Basisregistratie Ondergrond \(BRO\) van kracht](#)
- [Ondergrond in de Nationale Omgevingsvisie](#)
- [Expertcentrum Warmtetransitie](#)

Structuurvisie Ondergrond naar de Tweede Kamer

De Structuurvisie Ondergrond is 11 juni 2018 naar de Tweede Kamer gestuurd tezamen met het bijbehorende milieueffectrapport en de Nota van Beantwoording. In de structuurvisie zijn de zienswijzen op de Ontwerp Structuurvisie Ondergrond, vijf aangenomen moties en passages uit het regeerakkoord verwerkt. Na behandeling in de Tweede Kamer is de structuurvisie van kracht. Met de Structuurvisie Ondergrond geeft het kabinet zijn visie op duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van de ondergrond. Daarbij is een balans tussen het beschermen van het grondwater met oog op het nationaal belang van de drinkwatervoorziening en het benutten van de ondergrond voor mijnbouwactiviteiten met name in het licht van de transitie naar een duurzame energievoorziening. De ondergrond zal in toenemende mate ruimte moeten bieden aan mijnbouwactiviteiten als geothermie en opslag van energiedragers als stikstof, waterstof en perslucht. Om de klimaatdoelstellingen van Parijs te kunnen halen is bovendien CO₂-opslag in de ondergrond noodzakelijk.

De structuurvisie richt zich op (mogelijkheden voor) toekomstige activiteiten. In de Structuurvisie wordt benadrukt dat de belangenafweging en besluitvorming bij toekomstige concrete initiatieven plaatsvindt in goede samenwerking met alle overheden, marktpartijen en maatschappelijke organisaties, waarbij het borgen van veiligheid en belangen van de burgers belangrijke thema's zijn.

De structuurvisie bevat ruimtelijke beleidsuitspraken op nationaal en regionaal niveau en gaat niet over concrete locatiespecifieke activiteiten.

De structuurvisie in 6 punten:

Veel aandacht voor veiligheid en het tijdig betrekken van de omgeving bij nieuwe activiteiten in de ondergrond.

Provincies hebben het voortouw bij het aanwijzen van gebieden voor drinkwaterwinning.

In deze kabinetsperiode geen opsporingsvergunningen voor nieuwe gasvelden op land.

Aardgaswinning uit bestaande kleine velden is nog enige tijd nodig.

Zoveel mogelijk benutten van potenties voor geothermie.

De winning van schaliegas wordt uitgesloten, ook na deze kabinetsperiode.

CO₂-opslag op zee. Nu geen CO₂-opslag op land, wel mogelijkheden op land onderzoeken.

Ga voor 'Structuurvisie Ondergrond' en 'Structuurvisie Ondergrond in het kort' naar

<https://tinyurl.com/ydhjmg5n>

<https://tinyurl.com/yb3qztdf>

Belangrijkste wijzigingen in de Structuurvisie Ondergrond

Naar aanleiding van de publicatie van de Ontwerp Structuurvisie Ondergrond in november 2016 zijn 169 zienswijzen ingediend en heeft de Tweede Kamer 5 moties aangenomen. De zienswijzen, moties en passages uit het regeerakkoord van het huidige kabinet zijn verwerkt. Dit heeft onder meer geleid tot de volgende wijzigingen in de structuurvisie:

Mede op basis van het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage zijn in de Structuurvisie Ondergrond de passages over het doel en de reikwijdte van de structuurvisie verduidelijkt en wordt benadrukt dat bij vervolgbesluitvorming over nieuwe concrete activiteiten in de ondergrond aanvullende milieu-informatie nodig is.

Naar aanleiding van de zienswijzen en het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid over de problematiek rond de aardbevingen in Groningen, is het veiligheidsbelang in de structuurvisie veel nadrukkelijker vooropgesteld. Er zijn extra passages toegevoegd over versterking van het veiligheidsbelang in de besluitvorming over activiteiten in de diepe ondergrond, over het delen van kennis over de diepe ondergrond, over het omgaan met risico's, monitoring van effecten van winningen, het omgaan met schade en verdeling van lusten en lasten.

Het vroegtijdig betrekken van de omgeving bij besluitvorming over activiteiten in de diepe ondergrond is extra benadrukt, waarbij de oorspronkelijke term 'omgevingsmanagement' is vervangen door 'omgevingsparticipatie'. Bovendien is meer uitleg opgenomen over het adviesrecht van gemeenten, provincies en waterschappen.

Mede naar aanleiding van het Klimaatakkoord van Parijs heeft het huidige kabinet een ambitieus regeerakkoord vastgesteld, met een aangescherpte ambitie op het gebied van de energietransitie. Bovendien is de discussie over de gaswinning in Groningen in een versnelling geraakt en zijn ferme besluiten genomen. Ook in veel zienswijzen en een tweetal Kamerstukken is het kabinet gevraagd om ambitieuzer beleid. Dit heeft op veel plaatsen geleid tot aanscherping van de beleidsuitspraken over de verschillende mijnbouwactiviteiten:

Gaswinning uit het Groningenveld zal op zo kort mogelijke termijn volledig wordt beëindigd en het gebruik van aardgas zal zoveel en zo snel mogelijk worden vervangen door duurzame alternatieven. In deze kabinetsperiode zullen geen opsporingsvergunningen worden afgegeven voor nieuwe gasvelden op land. Zolang er tijdens de transitie naar duurzame energie nog behoefte is aan aardgas is het wenselijk het gas uit de Nederlandse kleine velden te winnen, op voorwaarde dat dit veilig en milieuverantwoord kan.

De potenties voor geothermie worden zoveel mogelijk benut. De mogelijkheden voor ultradiepe geothermie (dieper dan 4 km) worden onderzocht. Naar aanleiding van een rapport van Staatstoezicht op de Mijnen, waarin zorgen over de veiligheid bij deze mijnbouwactiviteit zijn geuit, zal het kabinet met een voorstel komen voor aanpassing van de Mijnbouwwet en -regelgeving. Dit zal leiden tot verbetering van de technische uitvoering van projecten.

De opslag van CO₂ in de ondergrond is noodzakelijk om de klimaatdoelstellingen van Parijs te kunnen halen. Het kabinet geeft de voorkeur aan opslag op zee. In deze kabinetsperiode zal geen opslag op land plaatsvinden. De mogelijkheden daarvoor worden wel onderzocht.

De opsporing en winning van schaliegas wordt in heel Nederland uitgesloten, ook na deze kabinetsperiode.

In de structuurvisie is een verwijzing opgenomen naar het per 1 januari 2017 in de Mijnbouwwet vastgelegde verbod op het oprichten van nieuwe mijnbouwwerken op de Waddeneilanden.

Vervolg op de Structuurvisie Ondergrond

De structuurvisie bevat een realisatieparagraaf met acties die de komende jaren uitgevoerd gaan worden. Een van de acties betreft het aanwijzen door provincies van Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) voor grondwater voor de drinkwatervoorziening. De provincies werken samen met de drinkwaterbedrijven aan een verkenning voor de drinkwatervoorziening, waarbij ook maatregelen voor waterbesparing en alternatieve bronnen voor drinkwater worden meegenomen. Hiervoor hebben ze twee jaar de tijd. Bij de aanwijzing en de herijking van de huidige ASV's en het vaststellen van het bijbehorende beschermingsregime, houden provincies rekening met de mogelijkheden voor geothermie, aardgaswinning uit kleine velden en CO₂-opslag. Ze doen dit in goed overleg met het Rijk en andere partijen.

Het afgelopen jaar hebben provincies gewerkt aan het verzamelen van de juiste informatie en inzicht krijgen op potentiële claims op de ondergrond, waaronder voor geothermie. In alle regio's is nu wel enig beeld van waar potenties en mogelijke overlap zitten. De situatie en onderbouwing per regio verschilt. Regionaal maatwerk en een adaptieve aanpak zijn dan ook uitgangspunten in het traject. De provincies werken nu verder aan hun analyses en verdieping en blijven volop in overleg met drinkwaterbedrijven, gemeenten, waterschappen en sectoren die gebruik maken van de ondergrond.

Andere vervolgacties uit de structuurvisie hebben betrekking op mijnbouwactiviteiten voor de energievoorziening, het betrekken van de omgeving bij energieprojecten, het uitvoeren van onderzoek en kennisdeling.

Tot slot zijn acties geformuleerd gericht op het beschikbaar maken van informatie en kennis van de ondergrond en de juridische borging van besluiten in regelgeving.

Evaluatie van de Structuurvisie Ondergrond zal na 5 jaar, of zoveel eerder als nodig, plaatsvinden.

Opgaven in de diepe en ondiepe ondergrond

In het Uitvoeringsprogramma Bodem en Ondergrond komen de diepe en ondiepe ondergrond samen. De diepe ondergrond uit de Structuurvisie Ondergrond en de ondiepe ondergrond uit het Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2021 zijn samengevoegd tot één programma.

De uitwerking van dit programma is een samenwerking van het Rijk en de decentrale overheden. Om een goed beeld te krijgen van de beleidsopgaven zijn verkenningen uitgevoerd van de onderwerpen:

- Geothermie en bodemenergie (warmte-koude opslag) in het kader van de energietransitie
- Kabels en leidingen m.n. in stedelijk gebied
- Bodemdaling in de veengebieden
- Gebiedsgericht grondwaterbeheer
- Duurzaam bodembeheer in de landbouw

Op al deze terreinen liggen grote opgaven en flinke problemen van technische, ruimtelijke, financiële en/of juridische aard. Om stappen te zetten op deze terreinen zijn alle overheidslagen nodig. De komende tijd wordt ingevuld wat er nodig is om voortgang te boeken. Over bodemdaling en geothermie leest u verderop meer in deze nieuwsbrief.

Samen aan de slag met veenbodemdaling

Als vervolg op de verkenning van het onderwerp bodemdaling, die in het kader van het Uitvoeringsprogramma Bodem en Ondergrond is uitgevoerd, zijn door het Rijk en decentrale overheden in het Interbestuurlijk Programma afspraken gemaakt over een gezamenlijk aanpak. Afsproken is om bodemdaling in synergie met opgaven voor klimaat en energie, vitaal platteland en toekomstbestendig wonen op te pakken. Bodemdaling krijgt aandacht in het Deltaprogramma 2019 waar afspraken worden gemaakt over het meenemen van bodemdaling in de stresstesten en regionale en lokale dialogen die in het kader van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie worden uitgevoerd. Rijk en decentrale overheden werken samen aan de ontwikkeling van veenbodemisies en vertalen dit naar strategieën om bodemdaling en de effecten daarvan in stedelijk en landelijk gebied tegen te gaan. Hiertoe wordt de aanpak van bodemdaling verankerd in de NOVI en provinciale omgevingsplannen. In het Klimaatakkoord en het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie worden concrete afspraken gemaakt over inzet van alle betrokken relevante partijen. Met de regio Groene Hart worden de mogelijkheden verkend om via een regiodeal een nationaal centrum bodemdaling te realiseren gericht op kennis, onderzoek, informatie en monitoring.

Inventarisatie knelpunten geothermie

Voor een succesvolle energietransitie zijn alle duurzame energiebronnen nodig. Voor geothermie is een flinke groei nodig van het aantal projecten. Om inzicht te krijgen waar gemeenten en provincies (en waterschappen) tegenaan lopen wanneer zij ruimte willen bieden aan geothermie is een inventarisatie gedaan. Hierbij is een tiental decentrale overheden geïnterviewd naar hun ervaringen. Hieruit komen aanbevelingen op technisch, financieel en juridisch gebied en op het gebied van kennis. Een aantal hiervan wordt reeds opgepakt in het kader van de Beleidsbrief geothermie van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Op 8 februari 2018 is deze brief door de minister van EZK aan de Tweede Kamer gestuurd.

Link naar rapport: : https://geothermie.nl/images/Onderzoeken-en-rapporten/20171211_Kansen_en_belemmeringen_geothermie_in_stedelijk_en_landelijk_gebied.pdf

Link naar Kamerbrief:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/02/08/kamerbrief-over-geothermie>

Wet op de Basisregistratie Ondergrond (BRO) van kracht

Vanaf 1 januari 2018 geldt de Wet op de Basisregistratie Ondergrond (BRO). Met de BRO kunnen gebruikers digitaal steeds meer van de meest actuele gegevens opvragen over veel van wat zich in de ondergrond bevindt. Over bodemopbouw, sonderingen, boormonsterprofielen of grondwater. Hiermee kunnen de risico's bij projecten, de zogenaamde faalkosten worden teruggedrongen evenals vertragingen bij bijvoorbeeld infrastructuurprojecten. Ook voor de energietransitie heb je inzicht in de opbouw en condities van de ondergrond nodig. Bij voorgenomen nieuwe activiteiten in de ondergrond kunnen onderzoekslasten lager worden wanneer de informatie uit de BRO wordt benut.

De BRO gaat het o.a. mogelijk maken om digitale ruimtelijke GeoInformatiemodellen in te zetten bij beleidsafwegingen.

Lees [de publicatie in de Staatscourant](#) of [het nieuwsbericht op onze website](#).

De website www.basisregistratieondergrond.nl is de officiële bron voor informatie namens het ministerie. Lees ook de bijgaande brief over de implementatie van de BRO binnen Rijkswaterstaat.

Ondergrond in de Nationale Omgevingsvisie

De Rijksoverheid maakt een Nationale Omgevingsvisie die eind 2018 gereed is. In deze nota staan vier grote opgaven centraal:

- Een duurzaam economisch groeipotentieel voor Nederland
- Ruimte voor klimaat- en energietransitie
- Sterke, leefbare en klimaatbestendige steden en regio's
- Toekomstige ontwikkeling van het landelijk gebied

Bij alle opgaven spelen de bodem en de ondergrond een belangrijke rol. Denk maar aan de ruimte die in de ondergrond nodig is voor geothermie en voor grondwaterwinning voor drinkwater. De bodemdaling in het landelijk gebied vraagt om ingrepen evenals de kwaliteit van de bodem voor natuur en landbouw. Ook speelt de drukte in de ondergrond van de steden door nieuwe kabels en leidingen en bodemenergie.

De Structuurvisie Ondergrond is een belangrijke bouwsteen voor de Nationale Omgevingsvisie en komt als programma onder de NOVI te hangen.

Expertcentrum Warmtetransitie

In opdracht van de ministeries van BZK en EZK heeft De Gemeentelijke een advies opgesteld voor de oprichting van een Expertcentrum Warmtetransitie (ECW). Dit ECW kan samen met andere stakeholders de gemeenten ondersteunen bij de totstandkoming en uitvoering van warmtetransitievisies en bij het verkrijgen van inzicht in de alternatieven voor verwarming met gas. Hiermee wordt kennis, tools en methodieken op gebied van de warmtetransitie toegankelijk voor alle professionele organisaties die op lokaal niveau actief zijn met de warmtetransitie. Daarnaast worden gemeenten en andere overheden ondersteund en geadviseerd bij het invullen van de regierol binnen de transitie.

De functies van dit centrum zijn:

1. Kennismakelaar: Het verzamelen, ordenen en actief aanbieden van kennis, tools en methodieken op het gebied van de warmtetransitie aan alle (professionele) belanghebbenden.
2. Kennisontwikkeling: Het identificeren van kennislacunes en het initiëren dat direct betrokken partijen nieuwe tools, kennis en methodieken ontwikkelen.
3. Ondersteuning: Het beantwoorden van vragen van gemeenten en het actief ondersteunen van

de gemeenten bij het invullen en vormgeven van hun rol in de warmtetransitie.

4. Rapportage: Het op basis van alle interacties met spelers binnen de warmtetransitie gebouwde omgeving gevraagd en ongevraagd adviseren van overheden over belemmeringen en mogelijke oplossingen.

Dit advies voor de oprichting van het Expertcentrum Warmtetransitie wordt aangeboden aan de sectortafel Gebouwde Omgeving van het Klimaatakkoord. Naar verwachting zal het ECW in de loop van 2018 operationeel worden.

Colofon

Ministerie van Infrastructuur en
Waterstaat

DG Water en Bodem
directie Waterkwaliteit,
Ondergrond en Mariem
team STRONG

Contact

postbus.structuurvisieondergrond@minienm.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.